

**VAN VOGALA
TOT NONCHA**

VAN

Miet Ooms

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

VOGALA

TOT

Het historische
verhaal van de
Nederlandse taal

NONCHA

INHOUD

HET RAADSEL VAN DE NEGAU B-HELM	11
HET WAD VAN TACITUS	18
HET ONZE VADER VAN WULFILA	22
DE HOORN VAN HLEWAGAST	28
DE WET VAN CLOVIS	33
‘IK VERZAAK DE DUIVEL’	38
WORMEN VERJAGEN IN HET WEST-GERMAANS	43
DE PSALMEN VAN WACHTENDONCK EN LIPSUS	54
DE LEIDSE WILLERAM: OUDNEDERLANDS MET EEN SNUIFJE OUDHOOGDUITS.	60
OVER NESTEN EN VOGELS	66
EEN VOORNAME EN SCHONE LIMBURGSE GEMEENSCHAP	71
SINT-SERVAES IN HET DIETS	75
REGELS VOOR MELAATSEN	82
BEATRIJS, HADEWIJCH EN JAN	89
EEN MIDDELEEUWS DIERENEPOS	97
KAREL, DE STELENDE KONING	106
DE MIDDELNEDERLANDSE WALEWEIN	113
DER NATUREN BLOEME	120
EEN HOLLANDSE KRONIEK OP RIJM	127
EEN BRUGSE LIEDJESVERZAMELING	133
PREMATURE WOORDENBOEKJES	142
EEN BIJBEL ‘OUERGHESET WT DEN LATINE’	147
DE CAMEREN VAN RHETORIKE	153
HET GROOT PRIVILEGE ‘IN ALSULKER TALEN, ALS MEN SPREECT TER PLECKEN’	161
IN DEN NEDERLANTSCHEN TALE	169
DE NÉDERLÂDSCHES SPELLIJNGHE	173
TWE-SPRAACK VAN DE NEDERDUITSCHES LETTERKUNST	180
DE SCHEIDING VAN NOORD EN ZUID	188
KILIAAN EN PLANTIJN, WOORDENAARS	197
DE COURANTE UYT ITALIEN, DUYTSLANDT & C.	204
NIEUW-AMSTERDAM	214

BIBLIA. DE GANTSCHES H. SCHRIFTURE	221
HOE SINT-OMAARS SAINT-OMER WERD	229
HET SNOEIMES VAN DE VLAAMSE TAAL	237
SIEGENBEEK EN WEILAND	246
WEER VERENIGD, WEER GESCHIEDEN	253
HET GROOTSTE WOORDENBOEK VAN DE WERELD	263
CALISCH & CALISCH EN VAN DALE	270
DE TAALWETTEN VAN COREMANS	277
HALLO RADIO	285
MOEDER NEDERLANDS, DOCHTER AFRIKAANS.	293
GENT IN ’T NEDERLANDS!	301
ONZE TAAL: EEN ‘ONDER-ONSJE’	309
‘IK WIL BETER NEDERLANDS SPREKEN’	317
VOORKEURSPELLING VERSUS TOEGELATEN SPELLING	325
‘DAAROM WIL IK VOORTAAN SIDONIA HETEN’	332
HET GOUDEN TRIO VAN DE TELEVISIE	339
LEUVEN VLAAMS!	347
HET SIMPLISTIES VERBOND	355
NEDERLANDSE TAALUNIE	361
‘IK HEB DIE BEKAKTE R NIET’	369
VTM KLEURT JE DAG	377
EEN AMICALE TAALSTRIJD	386
DE PANNENKOEK VAN DE GINEKOLOOG	394
DE RAOD VEUR ’T LIMBURGS	404
EEN LABEL VOOR NEDERLANDS-NEDERLANDS	413
NONCHA YAPPEN OVER RANDOM SHIZZLE	422
DUIZEND KEER DANK	430
MEER LEZEN?	432
REGISTER	441

DE HOORN VAN HLEWAGAST

INSCRIPTIE IN EEN VOORLOPER VAN 'MODERN' GERMAANS

5e EEUW

Volgens een oud verhaal struikelde Kristine Svendsdatter uit het Deense Gallehus in 1639 plots over een vreemd voorwerp. Niks bijzonders, behalve dat het voorwerp in kwestie een oude gouden hoorn is uit de vijfde eeuw. Een kleine honderd jaar later, in 1734, wordt in dezelfde streek en even toevallig een tweede gouden hoorn gevonden. De twee hoorns, waarschijnlijk met een religieuze betekenis, zijn versierd met tekeningen van dieren en jagers. Maar de tweede hoorn heeft nog iets extra's: een inscriptie in Germaans runenschrift, namelijk: ek Hlewagastiz Holtijaz horna tawidō. Het is een van de oudste zinnnetjes die ons resten in een voorloper van een moderne Germaanse taal.

Runen

Hoe belangrijk zijn inscripties zoals die op de Negau B-helmen (zie **Het raadsel van de Negau B-helm*) en op deze drinkhoorn eigenlijk? In tegenstelling tot andere talen uit oude culturen, zoals die uit Mesopotamië, zijn er zo goed als geen authentieke schriftgetuigen voor het Germaans. De Gotische Wulfilabijbel (zie **Het Onze Vader van Wulfila*) is de grote uitzondering, maar die taal, het Gotisch, is dan weer uitgestorven. Elke inscriptie is dus een puzzelstukje van onschatbare waarde voor het onderzoek naar de oudste taalfases van de Germaanse talen.

Laten we daarom onze vijfde-eeuwse drinkhoorn eens grondig bekijken. In de vijfde eeuw is het nog net te vroeg om te spreken van Oudnoors of Oudnederlands. Deze taalfase wordt Proto-Noordwest-Germaans

genoemd, omdat er zowel West-Germaanse als Noord-Germaanse kenmerken in te zien zijn. Maar wat staat daar nu eigenlijk? De inscriptie is geschreven in runenschrift. Kunnen we dat lezen?

Gelukkig is dat geen probleem. Het runenschrift, het oudste bekende schrift van de Germanen, werd gebruikt van de 2e of 3e eeuw tot in de 19e eeuw. Het is dus geen onbekend schrift dat toevallig bij een archeologische opgraving ontdekt werd. Bovendien bestaat het net zoals het Latijnse schrift uit lettertekens, en niet uit lettergrepen zoals het Japans, of woordtekens zoals het Chinees. Ze geven bovendien ongeveer dezelfde klanken weer. Daardoor kunnen ze één op één omgezet worden naar Latijnse letters.

We passen dit toe op de Gallehus-hoorn. Letterlijk, in runen, staat er:

MCNMPFXFTIY:NQRTI'FY:NQRtF:TFPIMQ:

Omgezet in het Latijnse alfabet krijgen we: *ekhlewagastiz:holtijaz:horna:tawido*.

We maken het wat leesbaarder door er spaties en hoofdletters aan toe te voegen: *ek Hlewagastiz Holtijaz horna tawidō*. Dit begint al op een leesbare zin te lijken.

VERTALING:

Geloof je in God de almachtige Vader?
Ik geloof in God de almachtige Vader.
Geloof je in Christus Gods Zoon?
Ik geloof in Christus Gods Zoon.
Geloof je in de Heilige Geest?
Ik geloof in de Heilige Geest.

Een van de Oudengelse kenmerken is de vermelding van de god Saxnot. Die naam komt niet voor in teksten van het Europese vasteland, maar wel in het Oudengels als *'Saxne(a)t'*. De betekenis is iets als 'genoot/metgezel van de Saksen' en de naam wordt gebruikt voor de voorvader van enkele Engelse koningsgeslachten. Het lijkt erop dat het een soort stamgodheid van de Saksen is.

De *e* in *alamehtigan* doet dan weer eerder Oudhoogduits dan Oudnederlands of Oudsaksisch aan. Het is een umlaut, een klankontwikkeling van *a* naar *e* onder invloed van een daaropvolgende *i*. Zulke umlauten vinden we veel vaker terug in het Oudhoogduits dan in het Oudnederlands. Het huidige Nederlandse woord is dan ook *almachtige* en niet *almechtige*.

Het belangrijkste verschil tussen de doopgelofte en de oudere bronnen (meestal plaatsnamen en losse woorden in Latijnse of Franse teksten) is dat we hier bouwstenen vinden voor zinnen, zoals het voegwoord *end* ('en'), het persoonlijke voornaamwoord *ec* ('ik'), het onbepaalde voornaamwoord *allum* ('al'), het voorzetsel *in* ('in') en verbogen vormen van werkwoorden *geloven*, *verzaken* en *zijn*. Veel is het niet, maar we krijgen wel een indruk van hoe het Nederlands meer dan duizend jaar geleden geklonken moet hebben.

WORMEN VERJAGEN IN HET WEST-GERMAANS

VERWENSING IN WEST-GERMAANS (OUDSAKSISCH)

9e EEUW

De schrijver zit aan zijn tafeltje ergens in Keulen. Hij heeft net met veel zorg en in zijn beste Latijn het Woord van God en de belangrijkste gebeden op schrift gesteld. Zijn laatste stukje perkament reserveert hij voor iets heel anders: de bezwering die al eeuwen gebruikt wordt om paarden te verlossen van wormen. Die oude, traditionele bezweringen werken alleen maar als ze in exact de juiste woorden worden uitgesproken, dat weet iedereen. De juiste woorden, dat betekent ook de juiste taal. Dat is niet het Latijn, maar in dit geval het Saksisch. De schrijver neemt zijn ganzenveer, slijpt die een beetje bij en schrijft: 'CONTRA VERMES. Gang út, nesso, mid nigun nissiklînon'.

Iets meer dan negenhonderd jaar later maakt een belangrijke geleerde in Göttingen er een notitie over voor zijn boek. De naam van die geleerde? Jacob Grimm. Zijn boek? Deutsche Grammatik, het standaardwerk uit 1822 waarin Grimm zijn Wet van Grimm en de Hoogduitse klankverschuiving heeft beschreven. En in een voetnoot op een stukje perkament vermeldt hij dat het in de Nationalbibliotheek van Wenen ligt, met twee bezweringsformules tegen wormen in het Oudsaksisch-Middenrijnfrankisch.

Woeste Germanen?

Tacitus (zie **Het wad van Tacitus*) had het er al over in zijn boek *De Historiae*: de Romeinen hadden in de eerste eeuw van onze jaartelling wat problemen met de Germanen aan de grenzen van hun enorme rijk. Die buitengrenzen waren alleen al door de omvang van dat rijk steeds moeilijker te verdedigen. Toch hield het Romeinse Rijk het ondanks die onrust nog best lang vol. Namelijk totdat in de vierde eeuw de zogenaamde Grote Volksverhuizing op gang kwam: een periode van grote migratiebewegingen, vooral van Germaanse stammen die zich in de eeuwen daarna geleidelijk aan in het Romeinse Rijk vestigden, een rijk dat intussen zelf sterk verzwakt was.

Waarom gebeurde dat toen? Er waren verschillende oorzaken. Om te beginnen trokken de Hunnen, op de vlucht voor klimaatveranderingen, vanuit Azië naar het westen, en daardoor drongen de Germanen op hun beurt verder het Europese continent binnen. De Germanen hadden niet alleen met de Hunnen af te rekenen, maar kampten zelf ook met ziekten en overstromingen. Er was ook weinig weerstand bij de Romeinen, want er woonden al jaren vrij veel Germanen in het Romeinse Rijk. In de derde

eeuw waren er zelfs verdragen gesloten waardoor die laatsten zich onder bepaalde voorwaarden in het Romeinse Rijk mochten vestigen. De Grote Volksverhuizing was dus geen overrompeling door woeste, plunderende Germanen, zoals het vaak wordt voorgesteld.

Franken, Vandalen, Saksen, Friezen en co

In de derde eeuw woonden er dus al Germanen in onze door de Romeinen overheerste contreien. Dat waren vooral Salische Franken. De andere Germaanse stammen kwamen pas later. De Franken namen al snel de taal en gewoonten van de cultureel ontwikkelde Gallo-Romeinen grotendeels over, en zo ontstond er een gesproken Latijn met een sterk Germaans-Keltisch randje. Vanaf de vierde eeuw kwamen er andere stammen bij. De Vandalen waren de vroege vogels van de Volksverhuizing. In de vijfde eeuw belandden de Ostrogoten en Visigoten (zie **Het Onze Vader van Wulfila*) in Italië en in de Balkan, maar uiteindelijk zijn zij volledig opgegaan in de lokale bevolking.

Groepen Angelen, Saksen, Jutten en Friezen zakten in eerste instantie af naar het westen van Europa. Daar vestigden ze zich tussen de Franken, die daar al een tijdje zaten. Sommige gezinnen, vooral Angelen en Saksen, staken in de vijfde eeuw de Noordzee over naar Groot-Brittannië. Ze verdreven er de Kelten naar de uithoeken van het eiland (Wales en Schotland) en stichtten er hun eigen koninkrijken. Het eerste koninkrijk van de Salische Franken zelf ontstond in Doornik. Zij breidden vervolgens hun rijk uit tot de hele provincie Gallia. Veel later zou dat rijk Frankrijk gaan heten. De eerste koning heette Clovis.

Zoals eerder gezegd namen Salische Franken de taal en de cultuur van hun Romeinse gastheren en burens deels over. Hoewel de Franken zelf dus Germanen waren, werd hun taal geleidelijk aan een Romaanse taal: het Frans. In de eeuwen erna kwam de huidige Germaans-Romaanse taalgrens tot stand, met Romaanse talen als het Frans en Italiaans en Germaanse talen als het Duits en Nederlands. Sinds de achtste eeuw is die grens amper nog verschoven. De loop van het Belgische stukje werd in 1962 bij wet bepaald en vastgelegd (zie **Leuven Vlaams!*).

noordelijkste klankvershoven dialecten maar één medeklinker overblijft: de *-k* die na een klinker *-ch* is geworden (*ik maak – ich mache*).

De meest zuidelijke grens van de Hoogduitse klankverschuiving, de *Spierse linie*, geeft de verschuiving van *p* naar *pf* in het midden van een woord aan (*appel – Apfel*). Die klankgrens heeft haar naam te danken aan de historische Nederlandse naam voor het Duitse plaatsje Speyer in de deelstaat Rijnland-Palts. Alle Germaanse talen ten zuiden van de lijn Speyer – Karlsruhe – Heidelberg – Eisenach – Erfurt hebben de Hoogduitse klankverschuiving volledig doorgemaakt. Die taalgroep wordt ook wel *Opperduits* genoemd.

Van *schlafen* naar *Apfel*

De meest noordelijke grens van de Hoogduitse klankverschuiving markeert de verschuiving van *k* naar *ch* in het midden en op het einde van een woord (*maken – machen*). Die isoglosse wordt ook wel *Benratherlinie* genoemd, naar het dorpje Benrath in de buurt van Düsseldorf, waar de lijn de Rijn oversteekt. Die isoglosse volgt de lijn Aken – Düsseldorf – Olpe – Frankenberg (Eder) – Kassel – Nordhausen – Aschersleben – Dessau – Jüterbog – Frankfurt a/d Oder. De dialecten ten noorden ervan hebben helemaal geen klankverschuiving doorgemaakt. De Benratherlinie is met andere woorden de scheidingslijn tussen de Hoogduitse talen aan de ene kant en de Nederduitse en Nederfrankische talen aan de andere kant. Voor de talen die tussen de Benratherlinie en de Spierse linie gesproken worden, degene die in het terraslandschap van isoglossen zitten, wordt de verzamelnaam *Middelduits* gebruikt. Het moderne Hoogduits is een compromisvorm tussen het Middel- en het Opperduits, maar door de zuidelijke verschuiving *p-pf* (*Apfel, Kopf*) sluit het meer aan bij het Opperduits.

Hiernaast volgt een overzicht van alle verschuivingen:

Oorspronkelijke klank	Verschuiving	Periode
Fase 1		4e–5e eeuw
p na een klinker (Oudnederlands <i>slapan</i> , Nederlands <i>slapen</i>) →	f (Oudhoogduits <i>slafan</i> , Duits <i>Schlafen</i>)	
t na een klinker (Oudnederlands <i>strata</i> , Nederlands <i>straat</i> , <i>dat</i>) →	zz (later ss) of z (later s) (Oudhoogduits <i>strazza</i> , <i>thaz</i> , Duits <i>Strasse</i> , <i>das/dass</i>)	
k na een klinker (Oudnederlands <i>riki</i> , Nederlands <i>rijk</i>) →	hh (later ch) (Oudhoogduits <i>rihhi</i> , Duits <i>reich</i>)	

Fase 2 (alleen Opperduits en niet in de combinaties <i>sp, st, sk, ft, ht</i> en <i>tr</i>)		6e–8e eeuw
p (soms later f in laatste positie) (Nederlands <i>appel</i> , <i>scherp</i>) →	pf (soms later f in laatste positie) (Duits <i>Apfel</i> , <i>scharf</i>)	
t (Nederlands <i>tijd</i> , <i>kat</i>) →	tz (Duits <i>Zeit</i> , <i>Katze</i>)	
k (Nederlands <i>kind</i>) →	Kch (Zwitsers-Duits: <i>Kchind</i>)	

In de 8e en 9e eeuw was er nog een derde fase (*b → p*, *d → t* en *g → k*), maar die is maar tot enkele dialecten beperkt gebleven en zit ook niet in het Hoogduits.

De Benratherlinie is de enige van het hele terraslandschap die de huidige Nederlands-Duitse grens overschrijdt. Dat gebeurt ter hoogte van Kerkrade, waardoor dat dialect afwijkt van de andere Nederlandse, en zelfs Limburgse dialecten. Een afsplitsing van de Benratherlinie, de zogenaamde *Urderingerlinie*, loopt nog wat noordelijker en omvat het grootste deel van de beide provincies Limburg. Die isoglosse markeert de dialecten waar de *-k* alleen op het einde van een woord naar een *-ch* verschoven is, zoals in *ik-ich* en *ook-ooch*. Hoewel ze hierdoor een licht Duits tintje hebben, zijn de huidige Limburgse dialecten even Nederduits/ Nederfrankisch als veel andere Nederlandse dialecten. Ze vallen zeker niet onder het (Oud-)Hoogduits.

Behalve de Hoogduitse klankverschuiving is er nog een andere klankverschuiving de moeite van het vermelden waard. Deze heeft namelijk wel in het Nederduits (en het Nederlands) plaatsgevonden, maar niet in het

Van taalzuivering naar taalplezier

Zowel het Genootschap als het tijdschrift bleven de kaart van de taalzuivering en strijd tegen germanismen nog jaren trekken, tot duidelijk werd dat de tijden veranderd waren, sommige germanismen ingeburgerd en andere verdwenen waren en steeds minder mensen interesse hadden in stevig geformuleerde lessen over wat wel en wat geen correct Nederlands was. Het feit dat door de oorlog de aantrekkingskracht van de Duitse taal en cultuur sterk achteruit was gegaan, speelde hierbij zeker een rol. In de loop van de jaren zou het 'oprukkende' Engels dan ook een grotere bron van bekommernis en dus van bijdragen in het tijdschrift worden.

En dus evolueerde het Genootschap mee. Toen Jan Veering in 1952 redacteur werd, vervelde Onze Taal naar een vereniging van taalliefhebbers en een tijdschrift met een ruime blik op taal. De aandacht voor germanismen en een zuiver Nederlands bleef, maar de toon werd luchtiger en er kwamen ook artikels over poëzie, vaktaal, etymologie en andere brede talige onderwerpen.

Toen Veering in 1977 plots overleed, volgde Jan Renkema hem op als hoofdredacteur. Renkema wilde mensen tonen hoe krachtig en ingenieus taal kan zijn. Taaladvies kon nog wel, maar stond niet meer centraal. Onder Renkema's leiding werd *Onze Taal* een populairwetenschappelijk maandblad: hij ruilde de Raad van Deskundigen in voor samenwerkingen met vakgroepen Nederlands die het blad en het Genootschap met advies ondersteunden, had het over taal in de ruime zin en liet in de jaren 80 het blad opfleuren met cartoons. En hij startte met een eigen taaladviesdienst, die vragen van lezers in het tijdschrift beantwoordde.

Zo evolueerde het 'onder-onsje' dat ten strijde trok tegen germanismen naar een van de belangrijkste bruggenbouwers tussen taalwetenschap en het brede, taalminnende publiek van vandaag. Het Genootschap Onze Taal van vandaag is ook veel meer dan een uitgever van een tweemaandelijks taaltijdschrift en een taaladviesdienst die iedereen met een taalvraag kan bellen. Het geeft boeken en een taalkalender uit, organiseert een tweejaarlijks taalcongres, heeft een uitgebreide website met taaladviezen en taalweetjes, maakt een podcast over taal en instructiefilmpjes over taal. Elke week beantwoordt een van hun taaladviseurs in het Nederlandse wekelijkse radioprogramma *De Taalstaat* een taalvraag van de luisteraars. En het Genootschap is vertegenwoordigd in de Spellingcommissie van de Taalunie (zie **De pannenkoek van de ginekoloog*).

'IK WIL BETER NEDERLANDS SPREKEN'

DE EERSTE ABN-KERN

1951

'Dit was een succes,' mompelt Jan Lehembre. Hij is net weer thuis, nadat hij de ABN-week die hij op zijn school samen met een groepje vrienden had georganiseerd definitief heeft afgesloten. De hele school heeft een hele week gebaad in activiteiten rond het ABN, tientallen leerlingen hebben een wedstrijdformuliertje met goed-foutvragen over woordenschat ingevuld en ingediend, de prijzen zijn uitgedeeld. Het succes heeft waarschijnlijk te maken met de gulheid van de lokale boekhandelaars, die hem en zijn vrienden een flinke stapel boeken hebben gegeven die als prijs konden dienen.

Enkele maanden geleden nog maar heeft hij tegen zijn vrienden gezegd: 'Ik wil beter Nederlands leren spreken en ik ga dat oefenen met grammofoonplaten. Doen jullie mee?' En ze deden mee. Ook dankzij meneer De Wachter, die ervoor gezorgd heeft dat ze een lokaal kregen waar ze die platen konden spelen. Die platen, die zijn echt goud waard. Nu kunnen ze pas echt goed horen hoe de beschaafde uitspraak van het Nederlands moet klinken en kunnen ze elkaar corrigeren.

Met twintig vormen ze intussen de ABN-kern van de school. Zelfs degenen die het eerst flauwekul vonden, beginnen nu stil-aan bij te draaien.

'Wacht eens even,' bedacht Jan. 'Als dat hier op school zo goed werkt, moet dat ergens anders toch ook kunnen? Stel je voor, een ABN-kern op elke school in Vlaanderen. Binnen de kortste keren spreekt iedereen beschaafd! Maar hoe gaan we dat doen?' Zijn blik valt op de krant van zijn vader. De Standaard. Jans

gezicht klaart op. Natuurlijk, hij moet een lezersbrief schrijven naar de jeugdbijlage van de krant. Dan bereikt hij meteen veel jongeren. Hij neemt zijn kroonpen en papier en begint meteen een kladversie te schrijven:

*Hoeden af heren!
Jonge ijveraars voor het A.B.N. steken de koppen bij elkaar.*

De ABN-kernen

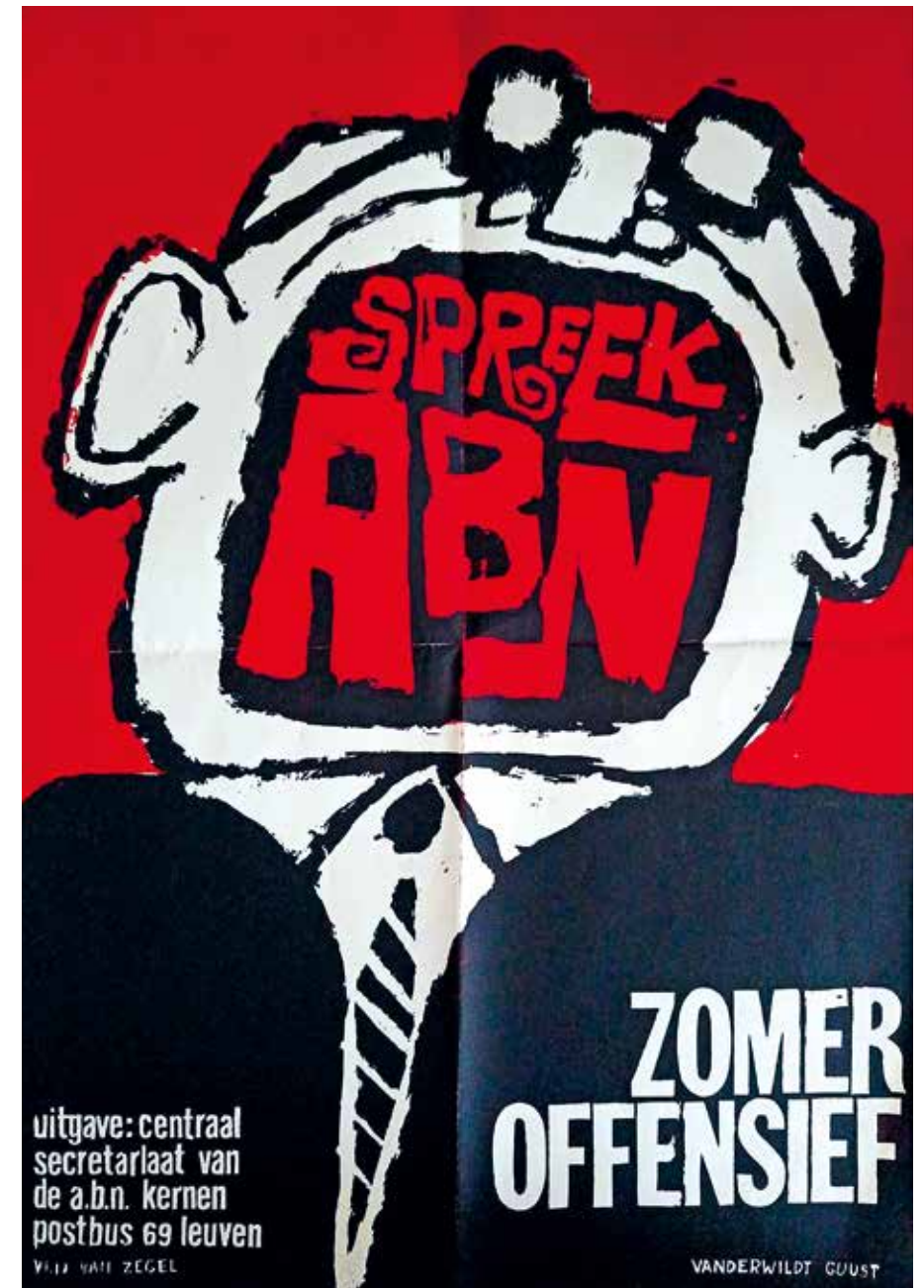
Op 18 januari 1951 verscheen een opvallende lezersbrief in de *Standaard der Jeugd*, de jeugdbijlage van de krant *De Standaard*:

Waarschijnlijk geeft niet iedereen er zich rekenschap van wat het voor een taalklemmer betekent, wanneer hij uit de Scheldestede, die burcht van Vlaamse dialectsprekers, een schrijven ontvangt van een leerling van een Antwerps college. Een schrijven, dat hem meldt dat de steller ervan in zijn omgeving een beweging voor het algemeen beschaafd Nederlands heeft uit de grond gestampt.

In zijn klasse, de derde Latijnse, heeft hij reeds twintig van de dertig makkers meegesleept. Ook in de vierde Latijnse en Moderne werden enkele propagandisten aan het werk gezet.

Die energieke jonge kerel wordt gedreven door de overtuiging dat de studenten steeds, wat de Vlaamse volksverheffing betreft, in de vuurlijn hebben gestreden. Zij moeten thans de leiding nemen van de A.B.N.-actie. Zijn grote kameraden aan de Leuvense universiteit hebben reeds een week voor het A.B.N. ingericht. Doch zo'n reusachtige onderneming is niet het werk van één week, maar van decennia, van generaties!

De brief was niet ondertekend, maar de redactie zorgde ervoor dat reacties bij de zestienjarige briefschrijver, Jan Lehembre, terechtkwamen. En dat waren er veel: leeftijdsgenoten uit heel Vlaanderen wilden ook wel een ABN-actie in hun school opstarten en vroegen Lehembre hoe hij het had aangepakt. Binnen het jaar waren er in elke provincie wel ABN-kernen te vinden, groepjes jongeren die op school ABN met elkaar

blijkt het tegendeel: Mounir en Fatma hanteren ongeveer dezelfde mix van Nederlands, Marokkaans-Arabisch, Berbers en Antwerps dialect als Lucas en Emma.

Terug naar straattaal. Hoewel dat prima onder de noemer ‘etnolect’ lijkt te vallen, is er toch wat meer aan de hand. Echte straattaal is een groepstaal, bedoeld voor wie erbij hoort. Het is niet de bedoeling dat buitenstaanders die begrijpen, laat staan dat ze mee kunnen praten. Niet alleen wordt er druk geleend uit de thuistalen, sommige woorden worden afgekort (*Anti's* zijn Antillianen, *Cabo's* zijn Kaapverdianen), worden klanken van plaats verwisseld (*fino* – info, *comro* – mocio, *douk* – koud) of worden hele woorden omgedraaid (*deerb* – breed, *fits* – stiff, *attap* – patta (schoen)). Het resultaat: een geheimtaal die alleen voor ingewijden verstaanbaar is.

Er is dus wel een overlap tussen straattaal en jongerentaal: het is telkens een middel om zich met een bepaalde groep te identificeren en zich tegen andere groepen af te zetten – in het geval van jongerentaal: iedereen die ouder dan twintig is. Maar jongerentaal is minder gesloten dan de straattalen: je hoort en ziet het op sociale media, veel woorden en uitdrukkingen komen in het hele taalgebied voor en jongeren gebruiken

het ook tegenover hun ouders en leraren (en genieten ervan als ze niet meteen begrepen worden). Het gevolg is dan ook dat jongerentaal erg gevoelig is voor verandering: elke nieuwe generatie heeft behoefte om zich te onderscheiden van hun voorgangers en zal dus weer andere woorden als zijnde ‘van hen’ omarmen.

Engels

Hoewel het Engels niet de enige bron is voor jongerentaal, bulkt hun woordenschat er wel van. Zelfs de wat oudere jeugd, de twintigers en dertigers, integreren naadloos Engelse woorden als *random*, *shizzle*, *struggelen*, *joinen*, *legit*, *shinen*, *awkward*, *kids* en vaste combinaties als *you can do this*, *I mean*, *no shit*, *you nailed it*, *love you* en *no thanks* in hun dagelijkse taalgebruik. Doet iedereen dat dan en betekent dit op termijn het einde van het Nederlands?

Het antwoord is twee keer nee. Om te beginnen is het Engels populairder in bepaalde milieus en sectoren dan in andere. In het hoger onderwijs (zie **Leuven Vlaams!*), de marketing, media, maar ook in de wereld van IT en in het kantoorjargon en internationale sectoren is het Engels duidelijk aanwezig. Maar dat geldt niet voor bijvoorbeeld het lager en voorgezet onderwijs, bij het gerecht of bij lokale handelaars. Uit onderzoek naar mogelijke verengelsing blijkt ook dat het allemaal wel meevalt: het Engels blijft beperkt tot specifieke contexten en bij specifieke gesprekspartners, bijvoorbeeld op Instagram of TikTok, in een vriendengroepje, of als je je bijvoorbeeld als gamer of foodie of shopaholic of iets dergelijks wil profileren. Meestal zijn de Engelse woorden ook expressief of evaluatief: ze vallen op, maken een complimentje nog wat mooier of verzachten een negatief oordeel. Als het allemaal niet hip, opvallend of gevoelig hoeft te zijn, blijft het Nederlands nog steeds de gewone taal.

Terug naar de kinderwoorden. Waar komt die Engelse invloed vandaan? Een klein deel ervan komt mee uit die straattaal, want die beperkt zich uiteraard niet tot het Nederlands, Sranan en Marokkaans-Arabisch. Maar de grote leveranciers van Engelse kreten en uitingen zijn toch sociale media, met name TikTok. De juiste influencer hoeft maar op het juiste moment een woord te droppen of het gaat binnen de kortste keren viral en het wordt overgenomen door volgers, die hiermee meteen laten zien dat ze mee zijn met de nieuwste trend.